

GENÇLERİN PSİKOSOSYAL YAPILARINA UYGUN AÇIK MEKANLAR YARATMA¹

CREATING OPENSACES FOR YOUTH'S PSYCHOSOCIAL STRUCTURES

Yrd.Doç.Dr. Tuğba DÜZENLİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, tugbaduzenli@gmail.com, Trabzon/
Turkey

Yrd.Doç.Dr. Sema MUMCU

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, semamumcu@ktu.edu.tr, Trabzon/
Turkey

Prof.Dr. Ali ÖZBİLEN

Avrasya Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, ali.ozbilen@avrasya.edu.tr, Trabzon/ Turkey

ÖZ

Gençlerin mekan kullanımlarının toplum genelinden farklı olduğu çeşitli araştırmalarla saptanmıştır. Özellikle psikososyal yapıları ve bu yapıya yönelik olarak gerçekleştirdikleri etkinlikler çocuk ve yetişkinlerden farklıdır. Ancak gençlerin psikososyal yapısının gelişmesi için gerekli olan kazanımları elde edebilmeye yönelik ihtiyaçları ve bunları karşılayan etkinliklerin gerçekleşmesine imkan sağlayan mekansal olanaklara ilişkin bulgular ortaya koyan çalışmalar eksiktir. Bu çalışmada gençlerin psikososyal yapısına uygun açık mekanlar yaratmayı amaçlayan bir model ortaya konmuştur. Bu modelle gençlerin psikososyal yapılarına yönelik olarak açık mekanlarda hangi etkinlikleri gerçekleştirdikleri ve bu etkinliklerin gerçekleşebilmesi için mekanın sunması gereken olanaklar tanımlanmıştır. Hareketlilik, doğallık, açıklık olarak tanımlanan bu olanaklar ve model; gençler için yaratılacak mekanlarda göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Gençler, Psikososyal Gelişim, Açık Mekanlar

ABSTRACT

It has been determined through various researches that the use of space by young people is different from society in general. In particular, psychosocial structures and the activities they perform towards this structure are different from children and adults. However, the studies that reveal the findings about the needs to obtain the gains necessary for the development of the psychosocial structure of youth and the spatial opportunities that enable the fulfillment of these activities are lacking. In this study, a model aimed to create open spaces suitable for psychosocial structure of youth has been put forward. This model describes what activities are performed in open spaces for young people's psychosocial structures and the facilities that the place should provide for these activities to be realized. These possibilities and models are defined as mobility, naturalness, openness; must be considered in the spaces to be created for youth.

Keywords: Youth, Psychosocial Structure, Openspaces

¹ Bu çalışma "Düzenli, Tuğba, 2010. Kampus Açık Mekanlarının Gençlerin Psikososyal Yapısına Bağlı Olarak İncelenmesi: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Örneği. KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN, Trabzon." adlı doktora tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Kullanıcı olarak insan, mekânın kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve amaçlarını tatmin etmek üzere tasarlanması gerektiği beklentisi içindedir (Günel ve Esin, 2007). Bu nedenle tasarımcılar pek çok farklı kullanıcı grubunun ihtiyacını belirlemelidir. Çocuklar, gençler ve yetişkinler ihtiyaçları belirlenmesi gereken farklı kullanıcı gruplarıdır. Gençlerin ihtiyaçları önemlidir çünkü hayatın bu aşamasında kimlik gelişimi ön plandadır ve bu dönemde yaşananlar genci kalıcı olarak etkiler (Düzenli vd., 2010; Düzenli vd., 2012). Ancak gençlerin mekanları ile ilgili araştırmalar sınırlıdır. Bu durum gençlik yıllarındaki kişisel deneyimlerin (duygusal, sosyal ve fiziksel) göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Günümüzde genç olmak kolay değildir, günümüz gençleri engembeli bir yolda ilerlemektedir (Utne, 1994). Sağlıklı ve iyi gelişmiş yetişkinler olunabilmesi için gençlikte sağlıklı bir gelişim süreci geçirilmesi gerekmektedir (Bredow, 2006). Gençlerin sağlıklı gelişim süreci geçirmek için;

- ✓ Zamanlarını üretici bir biçimde kullanabilmeleri,
- ✓ Kişisel kimlik ve kendine güveni geliştirebilmeleri,
- ✓ Diğerleriyle ilişki kurabilmeleri ve toplumun bir parçası olabilmeyi başarmaları gerekir (Larson ve Richards, 1994).

Ayrıca araştırmalar (Owens, 1994, Bredow, 2006) göstermiştir ki gençlerin çevrelerindeki mekan kullanımları toplumun genelinden farklıdır. Bunun nedeni gençlerin çevresel tercihlerinin farklılığıdır. Bu tercihler ve farklılıklar tasarımlara yansımalıdır. Farklı mekanlar yaratırken gençlere olan faydalarına dikkat edilmelidir. Çevreyle ilişkinin artırılması, emsal ve diğer gruplarla sosyalleşme fırsatı, beceri geliştirme, problem çözmek için etkinliklere katılma gençler için önemlidir (Bredow, 2006). Çevreyle ilişkinin artırılması; çevrenin gençlerin sosyalleşmeye ve kişisel gelişime yönelik ihtiyaçlarını karşılamasına ve bu ihtiyaçlara yönelik etkinliklerin gerçekleşmesi için sağladığı olanaklara bağlıdır. Bu nedenle gençlerin gelişimi açısından çevreyi değerlendirmek gereklidir; gençlerin gelişim sürecini hızlandırmak, gençlik sürecinin kişilik gelişimine etkisini arttırmak için uygun mekanlarda zaman geçirmeleri gerekir (Versteeg, 2003; Düzenli vd., 2016a; Düzenli vd., 2016b).

Kişilik gelişimi gençlerin hayatında kalıcı bir donanım olduğundan çok önemlidir çünkü yaşamlarının bundan sonraki kısmını doğrudan etkileyen bir durumdur. Dolayısıyla gençlerin kişisel gelişime ve sosyalleşmeye yönelik ihtiyaçları fizyolojik ihtiyaçlarından ön plandadır. Buna bağlı olarak; çalışmada da amaç gençlerin psikososyal yapılarına yönelik ihtiyaçlarını ve bunlara bağlı olarak yaptıkları etkinlikleri araştırmak ve açık mekan kullanımlarını belirleyerek tasarlanacak genç mekanlarına ışık tutmaktır.

2. GENÇLİK DÖNEMİ VE GENÇLERİN İHTİYAÇLARI

Gençlik çocuklukla erişkinlik arasında yer alan gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Hall (1904), gençlik dönemini insan yavrusunun, toplumun bir bireyi olacak şekilde uygarlaşma dönemi olarak görür. Fransız psikanalist Françoise Dolto da gençliği ikinci doğum olarak tanımlar ve dönemde bireyin kınlgan olduğunu belirtir (Liaudet, 1999)

Anna Freud (1958) gençliği “fırtına ve stres dönemi” olarak tanımlarken gençliği çelişkiler dönemi olarak görür. Peter Blos’a (1954) göre de gençlik “ikinci ayrılma-bireyselleşme” dönemidir. Jacobson’a (1964) göre ise bu evre “yas dönemi”dir. Kişiler-arası ilişkiler kuramının öncüsü olan Sullivan ise gençliği cehenneme benzetir (Şemin,1992).

Gençlik dönemi bilişsel-gelişimsel kuramda (Jean Piaget) “Soyut İşlem Evresi” içinde yer alır. David Elkind (1999) bilişsel gelişim içinde, gençlerin soyut düşünme yeteneğiyle çocuklardan ve yetişkinlerden farklı biçimlendikleri benmerkezciliğe dikkat çekmektedir.

Gençlik çağı; kaygılar, öfkeler, çatışmalar dönemidir. Gençler bencildir, kararsızdır, çelişkilidir. Baş kaldırmalar görülür. Bu çağda heyecanlar, tutkular, uyanan cinsel istekler, onların davranışlarına egemen olur (Şemin,1992).

Hall (1994, Akt. Rice, 1997) da gençlik dönemini biyolojik kökenleri olan bir çalkantı ve stres dönemi olarak adlandırmaktadır. Hall’a göre bir gencin mizacı; devingenlik/durgunluk, neşe/keder, benmerkezci/diğerleri merkezli arasında gidip gelmektedir.

Ancak bu dönem sadece olumsuzlukların toplandığı bir çağ da değildir. Son dönemlerde yazarlar gençlik döneminin yaşamın diğer dönemlerinden daha stresli ve sorunlu olmadığı görüşünü savunmaktadırlar (Offer vd.,1990).

Gençlikte kuvvetli arkadaşlık bağları kurulur, yeniliğe, ileriye doğru atılımlar yapılır. İdealisttirler. Bu çağda gençler; kimliğini arayıp bulma, kendini kanıtlama çabaları yoğunudur. Onların hemen eyleme dönüştürmek istedikleri tutkuları pek çoktur. Onurlarına ve başarılarına çok değer verirler. Eli açık ve iyilikseverdirler. Çabuk güvenir ve çabuk bağlanırlar. Özel yaşam duygusu gelişir. Bu nedenle çocuk ya da yetişkinlerden farklı istek ve ihtiyaçları vardır (Karman vd., 2006).

Genç gelişiminin çok boyutlu olması (biyolojik, psikolojik, kişisel ve toplumsal) gençliğin sınırlarının net bir şekilde belirlenmesini engellemektedir. Yaş olarak bu süre genelde 12-21 yaş arası kabul edilmektedir (Marcia, 1980).

Gelişim kuramcılarında Havighurst (1972) da, gençlik dönemini toplumun ve bireyin ihtiyaçları göz önüne alarak değerlendiren bir psikososyal kuram geliştirmiştir. Kurama göre toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar gelişim görevlerini oluşturmaktadır. Bu görevler; toplumsal beklentiler, kişisel çaba gösterebilme becerisi ve yaşamın bir döneminde fiziksel olgunlaşma yoluyla kazanılması beklenen bilgi, tutum, işlev ve becerilerdir. Her bir gelişim döneminde kazanılması beklenen bu görevler, daha sonra üstlenilecek görevler için hazırlanma ve uyum dönemini oluşturmakta böylelikle de olgunlaşma gerçekleşmektedir. Bu görevlerin yerine getirilmesindeki başarısızlık; toplumsal onay görmeme, kaygı ve olgun bir insan olmanın gerektirdiği işlevlerin gerçekleştirilememesi durumlarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Cüceloğlu'na göre gençlerin benlik kavramları öğrenmeler ve “çevreyle ilişki kurma” yoluyla oluşur, olgunlaşma ve yeni öğrenmeler sonucu değişip, gelişebilir (Kulaksızoğlu, 1998). Fiziksel çevrelerin özellikleri, içinde gerçekleştirmeye olanak sağladığı etkinlik nedeni ile gençlerin kişisel gelişimini dolaylı olarak etkiler Çünkü o çevrede gerçekleştirilebilen bazı etkinliklerle ya da imkansızlıklara bağlı olarak gerçekleştirilemeyen bazı etkinliklerle gencin kendini ifade edebilmesi ya da edememesi gibi sonuçlar ortaya çıkar.

Gençlerin psikososyal yapılarına bağlı olarak sosyalleşmeye ve kişisel gelişime yönelik ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların belirlenmesi gençlerin açık mekan etkinliklerini ve bu etkinliklerin gerçekleşeceği mekanlar ile mekansal özellikleri de etkiler. Bu nedenle Tablo 1 ve 2 de bu ihtiyaçlar sınıflanmıştır.

Tablo 1. Gençlerin sosyal gelişim sürecine bağlı ihtiyaçları

SOSYAL GELİŞİM SÜRECİ	BU SÜRECE BAĞLI İHTİYAÇLAR
Yakın arkadaşlarla olma	Diğer insanlarla dostluk ve yakın ilişkiler kurabilme ihtiyacı
Arkadaşlık kurma ve sürdürme	
Sosyal bir grubun üyesi olma	Bir gruba ait olma ihtiyacı
Kendini fark etme	
Özgürlük	İstediginde yalnız kalıp istediğinde arkadaşlarıyla bir arada olabilme ihtiyacı
Aile ve arkadaş baskılarından uzak olma	
Yalnız kalma	

Tablo 2. Gençlerin kişisel gelişim sürecine bağlı ihtiyaçları

KİŞİSEL GELİŞİM SÜRECİ	BU SÜRECE BAĞLI İHTİYAÇLAR
Bağımsızlık elde etme	Aktif-enerjik olabilme
Yeteneğin artması	
İlgi alanının genişlemesi	Yaratıcı olma ve becerilerini geliştirme
Kendisiyle aşırı ilgilenme	
Olumlu kimlik kazanımı	Diğer bireyler ve arkadaşları içinde kendini kanıtlayabilme,
Başarma, Güven kazanma	
Bağlılık ve dayanışmayı önemseme	

Özetle; genç mekanları tasarlanırken gençlerin aktif-enerjik yapısı ve sosyalleşme ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı hareketli ve sosyalleşmeye uygun mekanlar tasarlanmalıdır. Gençler için boş zamanlarını değerlendirecek uygun açık mekanların olmaması, onların ruhsal ve bedensel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek ortamlara kaymalarına yol açabilir. Gençlerin içinde bulunmayı sevdiği, ilgilerini çeken ve kendilerinin seçtiği mekanlarda zaman geçirmeleri sağlanmalıdır.

3. GENÇLERİN AÇIK MEKAN ETKİNLİKLERİ

Açık mekan etkinlikleri, kullanıcıların ihtiyaçlarına bağlı olarak gerçekleştiğinden hangi ihtiyaçların hangi etkinliklerle örtüştüğünün belirlenmesi tasarımcılar açısından oldukça önemlidir. Çalışmada da gençlerin kişisel gelişim ve sosyalleşmeye yönelik ihtiyaçlarının hangi etkinliklerle karşılandığı ve hangi mekanların bu etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sağladığı araştırılmıştır.

Açık mekan etkinliklerine katılım fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığa olumlu etkileri yanında, kişinin kendine olan güven ve saygısını artırmakta, kişisel beceri, sosyal davranışlar, vücut ve kişilik gelişimi ile genel davranışları üzerinde olumlu değişikliklere yol açmaktadır (Mc Avoy, 2001). Bu nedenle gençlerin kimlik ve sosyal gelişimlerini olumlu bir biçimde tamamlayabilmeleri için ihtiyaçlarına yönelik etkinliklere katılmaları gerekir. Gençlerin yaşam tarzının önemli bir parçası olan boş zaman etkinlikleri, onların kimlik gelişiminde ve emsalleriyle ilişkilerinde çok etkilidir. Boş zaman etkinlikleri ve diğer yaşam tarzı modelleri gençlerin psikososyal yapısında ve problem davranışlarında da güçlü bir etkiye sahiptir (Piko ve Vazsonyi, 2004).

Önceki çalışmalar boş zaman etkinliklerinin bir kısmını kimliklendirmişlerdir. Örneğin Hendry vd. (1993) üç tip boş zaman etkinliği belirlemişlerdir. Bunlar;

- ✓ Organize boş zaman (spora katılım vb.)
- ✓ Rastgele (gelişigüzel) boş zaman (arkadaşlarla takılmak vb.)
- ✓ Paraya dayalı boş zaman (sinemaya gitme vb.) etkinlikleridir.

Daha önceki çalışmalarda Witt (1992) dört boyut ortaya koymuştur.

- ✓ Spor etkinlikleri
- ✓ Sosyal etkinlikler
- ✓ Açık mekan/ doğa etkinlikleri
- ✓ Estetik/ sofistike etkinlikler

Roberts ve Parsell (1994) ise üç grup belirlemiştir.

- ✓ Spor etkinlikleri
- ✓ Arkadaş Gruplu etkinlikleri
- ✓ Okul ortamı etkinlikleri

West ve Sweeting (1996) etkinlikleri beş gruba ayırmıştır.

- ✓ Sokak odaklı etkinlikler
- ✓ Spor ve Oyun
 - Paralı- kültür etkinlikleri
 - Ev odaklı etkinlikler
 - Sanatsal etkinlikler ve hobi

Bu sınıflandırmalar ele alındıklarında özellikle sosyalleşme- arkadaş odaklı etkinlikler ve açık mekan ya da spor etkinliklerinin genellikle hepsinde yer aldığı görülür. Gençlerin yaşam tarzı ve boş zaman etkinlikleriyle ilgili çalışmalar azdır. 1989'da sosyal yapının değişmesinden sonra, geniş bir sosyo ekonomik bölünme globalizm ve tüketimin kültürel etkisindeki artışla karşılaşmıştır, bu da gençlik için önemlidir. Tüketim toplumu gençlerin baskın kültürü olarak ortaya çıkmış, boş zaman tercihlerini ve etkinliklerini etkilemiştir (Roberts vd.,1999).

Gençlerin boş zamanları iki şekilde organize olmuştur;

- ✓ Davranışları içeren sosyal içerik (toplum, aile, emsal ve kişisel)
- ✓ Farklı “boş zaman stilleri”(paralı veya sıradan)

Pekçok çalışma (Mc Avoy, 20001, Piko ve Vazsonyi, 2004, Mahoney vd., 2000) gençlerin etkinliklere katılımının anti-sosyal davranışları azaltabileceğini ortaya koymuştur. Katılımın nasıl anti-sosyal davranışları azalttığı sorusu şu cevapları içerir; gençlerin boş zamanını yapılandırma, yetenekli gençlere uğraşlar geliştirme, varolan ilgi ve yeteneklerini attırma (ortaya çıkarma) ve kendilerini yetenekli, kabul görmüş hissedebilecekleri sosyal fırsatlar yaratma. Gençlerin etkinliklere katılımı ve uyumu toplum genelinde anti-sosyal davranışların azalmasını sağlayabilir (Mahoney vd., 2000). Bu nedenle açık mekanların; gençlerin ihtiyaçlarını karşılayan etkinliklerin yapılmasına olanak sağlaması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, mekan gençlerin etkinliklere katılımını teşvik etmelidir. Mekanın fiziksel özellikleri içinde gerçekleşecek etkinlikleri etkilediğinden hangi özellikteki mekanların hangi etkinliklerin gerçekleşmesine olanaklı olduğu belirlenmelidir.

Araştırmalar sonucunda etkinliklere katılıma göre üç grup oluşmuştur;

- ✓ Emsal etkinlikleri
- ✓ Toplumsal etkinlikler
- ✓ Kişisel etkinlikler

Emsal etkinlikleri sosyal gelişime yönelikken, toplumsal ve kişisel etkinlikler ise kişisel gelişime yöneliktir. Etkinlik seçimleri genç gelişimini etkilemekte olan psikolojik ve sosyal güçler sisteminin bir parçasıdır. Etkinlikler Tablo 3’de gruplanmıştır.

Tablo 3. Etkinliklerin gruplanması

EMSAL ETKİNLİKLERİ (Sosyal Gelişime Yönelik)	TOPLUMSAL ETKİNLİKLER KİŞİSEL ETKİNLİKLER (Kişisel Gelişime Yönelik)
Arkadaşlarla kamusal mekanlarda takılma	Toplumsal organizasyonlarla katılma
Spor oyunları	Yalnız vakit geçirme
Sohbet	Sanatsal etkinliklere katılma
Dinlenme	Sahneye çıkma
Müzik dinleme	Gösterilerde görev alma
Ödev yapma veya kitap okuma	

Genellikle, sosyalleşmeye yönelik boş zaman etkinlikleri anti-sosyal davranışları azaltır. Gençlerin, arkadaşlarıyla bulunduğu etkinlikler sosyal gelişimlerine yardımcı olur. Bu nedenle sosyalleşme ihtiyacına yönelik etkinliklerin belirlenmesi psikososyal gelişim sürecinin tamamlanabilmesi açısından önemlidir.

Yapısallaşmış etkinliklere katılım ise kişisel gelişimi artırır. Yapısallaşmış boş zaman etkinliklerini pek çok özellik karakterize eder. Bunlar; tarihli katılım, kurallı katılım, bir veya daha çok aktivite lideri tarafından yönetilen etkinlikler, dikkat gerektiren etkinlikler, yetenek gerektiren etkinliklerdir. Katılımcı ne kadar yetenekliyse etkinliğin yapısı da o kadar artar. Toplumsal etkinlikler, spor, müzik organizasyonları yapısal etkinliklere örnektir.

Sosyalleşmeye ve Kişisel gelişime yönelik etkinlikler Tablo 4’de sınıflanmıştır.

Tablo 4. sosyalleşmeye ve kişiselleşmeye yönelik etkinlikler

SOSYALLEŞME SÜRECİ	SOSYALLEŞMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLER
Arkadaşlık kurma Akranlarla birlikte olma Düşüncesini ifade edebilme Başkalarının fikirlerini hoşgörü ile karşılayabilme Etkinliklere katılma	Konuşma, çene çalma, gülme, eğlenme, arkadaşlarla beraber bir şeyler yapma, birlikte vakit geçirme
KİŞİSELLEŞME SÜRECİ	KİŞİSELLEŞMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLER
Hüner-becerili olma Sivrilme Kabul görme-saygınlık kazanma Güven kazanma Duygularını dile getirme	Gösteri, yarış-yarışma, sanat ve spor faaliyetlerine katılma

Özetle, gençler gerek kişisel gerekse sosyal olarak akranlarıyla birarada olabilecekleri, çeşitli etkinliklerin yapılabilmesine olanak sağlayan mekanlara ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda bundan sonraki kısımda bu mekanlar irdelenmiştir.

4. GENÇ MEKANLARI

Driskell (2002) genç mekanlarını; Sosyal Katılım, aktivite çeşitliliği, Güvenli ve özgür hareket edebilme, Emsallerle tanışılan mekanlar, Yeşil alanlar olarak sınıflamıştır. Bredow (2006) da çevreye uyum sağlayabilmeleri için gençlere bazı şansların tanınması gerektiğini ortaya konmuştur. Bunlar; Açıklık-seyir, Sosyalleşme, Meydan okuma- hareketlilik’dir.

Owens (1994) da gençlerin tercih ettiği dış mekanların karakteristiklerini şu şekilde belirlemiştir; Doğayla olabildikleri, Arkadaşlarıyla ilişki kurabildikleri, istediklerinde yalnız kalabildikleri, Görünmeden görebildikleri, Ulaşılabilir ve kendilerine ait olarak tanımlayabildikleri mekanlar tercih edilir. Owens’a (1994) göre; gençler genellikle açık mekanların perspektif olarak olarak çevreyi görebildikleri, açıklık

olanağı olan kısımlarını seçerler. Bu mekanlar onların seyirlerine imkan sağlar ve zihinlerini temizler. Bu yerler onlara istediklerini yapma şansı tanır ve güvende hissetmelerini sağlar.

Sonuç olarak gençlerin zaman geçirdikleri mekanlardan çeşitli beklentileri vardır ve bu beklentileri karşılayabilmek için mekanların bazı olanaklara sahip olması gerekir. Bu ilişki Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Gençlerin zaman geçirdikleri mekanlardan beklentileri ve mekanın olanakları	
GENÇLERİN ZAMAN GEÇİRDİKLERİ MEKANLARDAN BEKLENTİLERİ	MEKANIN OLANAKLARI
Sosyal katılım, sosyal uyum, kabul duygusu	Yeşil alanların bulunduğu, Doğal Hareketli Çevreyi seyretmeye uygun, Açık
Emsallerle tanışma	
Etkinlik çeşitliliği, istediğini yapma şansı	
Sosyalleşme	
Akranlarla ilişki kurma	
Güvende hissetme-özgür hareket edebilme	
Kendine ait olarak tanımlama	

Korpela ve Hartig (1996) de gençlerin zaman geçirdikleri mekanların konfor, güvenlik, dinlendiricilik ve gündelik hayatın stresinden uzaklaşma ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Duygusal rahatlamaya imkan tanıyan mekanlar her zaman iyileştiricidir. Literatürde doğal mekanlar belirgin bir biçimde iyileştirici mekanlar olarak tanımlanmıştır (Hartig vd., 1991, Kaplan ve Kaplan, 1989, Kaplan ve Talbot, 1983, Ulrich, 1991). Doğa, gençlerin psikososyal yapılarını iyileştirerek mekansal ihtiyaçlarını karşılayabildiğinden; doğallık genç mekanlarının sağlaması gereken önemli olanaklardır.

Korpela’nın (1992) gençlerle ilgili çalışmasında negatif duygusal deneyimleri olan gençlerin; uygun bir mekanda bulunduklarında dinledikleri, sakinleştikleri ve zihinlerini temizledikleri ortaya çıkmıştır. Korpela’nın araştırması fiziksel çevrelerinin farkındalıkları ve özelliklerinin gençlerin duygusal durumunu etkilediğini ortaya koymuştur. Korpela’nın sonuçlarına paralel olarak Kerr ve Tacon (1999), Staats, Gatersleben ve Hartig(1997) de insanların ruh hali ve duygusal durumunun bulundukları yerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Francis ve Lorenzo (2002) da genç çevrelerinde olması gereken özellikleri; Ulaşılabilirlik, Etkinlik Çeşitliliği, Maceraya olanaklılık, hareketlilik, Güvenlik, Sosyalleşmeye olanaklılık olarak sınıflamıştır.

Genç mekanlarına ilişkin tüm bu araştırmalar incelendiğinde;

- ✓ Gençlerin sosyalleşme için arkadaşlarıyla bir arada olabilecekleri,
- ✓ Birlikte vakit geçirebilecekleri,
- ✓ Farklı etkinliklere katılabilecekleri mekanlara ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Sonuç olarak; gençlerin psikososyal yapılarının güçlenmesi, olumlu sosyal ilişkiler kurmaları, ortama uyum sağlamaları, bağımsızlık elde ederek ilerde sosyal ve kişisel gelişimini tamamlamış sağlıklı bireyler olmaları için mekanların bazı olanakları sağlaması gerekmektedir. Araştırmalar incelendiğinde gençlerin psikososyal yapısına bağlı olarak hareketlilik, doğallık, etkinlik çeşitliliği, açıklık olanakları ön plana çıkmıştır (Bredow, 2006, Büküşoğlu ve Bayturan, 2005, Driskell, 2002, Hartup, 1992, Kaplan, 1995, Owens, 1994).

Özetlenecek olursa; hareketlilik, doğallık, açıklık olanakları gençlerin psikososyal kazanımlarına yönelik olumlu duygular uyandırır.

Hareketlilik → Gençlerin aktif-enerjik yapısına uyumlu olarak harekete geçme isteği uyandırırken, çeşitli etkinlikler yapabilmeye, enerjik hissedebilmeye olanak sağlar,

Doğallık → Gençler için negatif etkilerden uzaklaşma, iyileşme, durulma hisleri yaratırken, doğada hissedebilme ve çevreyle ilişki kurabilmeye olanak sağlar

Açıklık → Hareket özgürlüğü izlenimi arttırarak daha algılanabilir çevreler oluşturur ve daha güvende olma anlamına gelir. Çevreyi seyredebilmeye ve görünmeden görebilmeye olanak sağlar.

Bu nedenlerle genç çevreleri için bu 3 olanak çok önemlidir ve yapılan tasarımlarda dikkate alınmalıdır.

5. SONUÇLAR

Gençler için uygun mekanlar yaratıldığında çevreyle ilişkileri artar, sosyalleşme şansları çoğalır ve beceri geliştirme seviyeleri yükselir. Çoğu mekanlar gençlerin psikososyal gelişimlerine bağlı olarak ortaya çıkan

ihtiyaçları göz ardı edilerek planlanmaktadır. Genellikle çocuk ve yetişkinler gibi diğer yaş gruplarının ihtiyaçları doğrultusunda toplumsal mekanlar biçimlenmektedir (Düzenli vd., 2017a; Düzenli vd., 2017b). Peki gençlerin sağlıklı ve iyi gelişmiş yetişkinler olabilmesi, kişisel kimliklerini geliştirebilmesi, diğerleriyle ilişki kurabilmesi ve toplumun bir parçası olabilmeyi başarabilmesi için hangi olanaklara sahip mekanlarda zaman geçirmeleri gerekir? Bu araştırmanın en önemli yönlerinden biri gençlerin psikososyal yapılarının gelişmesi için gerekli olan kazanımlarla, bunlara bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlarını ve bunlara yönelik gerçekleştirdikleri etkinliklerle mekansal olanakları, özellikleri ilişkilendirmesidir.

Fiziksel çevrenin gençlere sunduğu olanaklar, özellikler, ilişkiler;

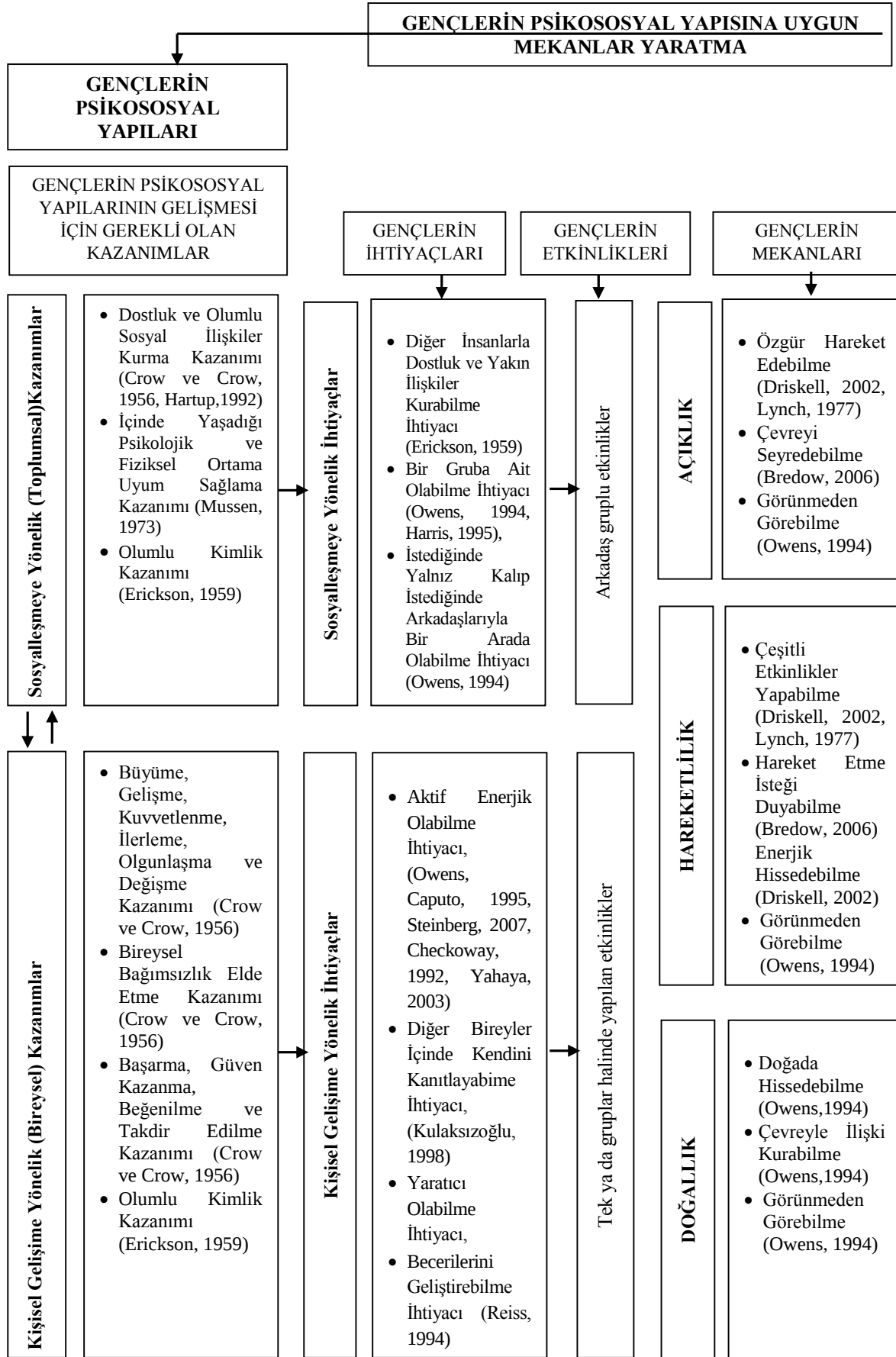
- ✓ Yenilenecek, canlandırılacak genç mekanlarında,
- ✓ Yeni oluşturulacak genç mekanlarında kullanılabilir.

Genellikle gençlik araştırmalarında gençlerin ihtiyaçları, tercihleri, boş zaman etkinlikleri incelenmiş ancak genç mekanlarıyla gençlerin psikososyal yapılarına yönelik olarak içinde gerçekleşen etkinlikler ilişkilendirilmemiştir. Bu da çalışmanın özgün yanını oluşturur. Araştırmanın başında gençlerin en önemli ihtiyacının sosyalleşme olduğu, bu ihtiyaca yönelik etkinlikler gerçekleştirebilmeleri için aktif-enerjik yapılarına uygun mekanlara ihtiyaçları olduğu bunun için de mekansal örgütlenmelerin bazı olanaklarına sahip olması gerektiği kabul edilmiştir. Böylece açıklık, hareketlilik, doğallık genç mekanlarının sağlaması gereken olanaklar olarak belirlenmiştir. Buna bağlı olarak sonuçta gençlere yönelik mekanlar için bir model geliştirilmiştir. Bu model, gençlerin psikososyal yapılarına uygun mekanlar oluşturabilmek için;

- ✓ Gençlerin psikososyal yapılarını,
 - Sosyalleşmeye yönelik (toplumsal) kazanımlar
 - Kişisel gelişime yönelik (bireysel) kazanımlar
- ✓ Bu psikososyal yapıya ve kazanımlara yönelik ihtiyaçlarını,
 - Sosyalleşmeye yönelik ihtiyaçları
 - Kişiselleşmeye yönelik ihtiyaçları
- ✓ Bunlara bağlı olarak gerçekleştirdikleri etkinlikleri,
 - Sosyalleşmeye yönelik gerçekleştirdikleri etkinlikler (arkadaş gruplu)
 - Kişisel gelişime yönelik gerçekleştirdikleri etkinlikler (tek ya da gruplar halinde)
- ✓ Bu etkinliklere imkan tanıyan mekansal olanakları,
 - Açıklık
 - Hareketlilik
 - Doğallık

birbirleri ile ilişkilendirir ve bu ilişkilerin çeşitli sonuçlarını ortaya koyar (Şekil1).

Özetle; tasarlanacak genç mekanlarında tüm bu olanaklar (hareketlilik, açıklık, doğallık) bulunmalı, gençlerin bir arada olmasına imkan sağlayan uygun mekanlar yaratılmalıdır.

Şekil 1. Çalışma kapsamında oluşturulan model

KAYNAKLAR

- Bredow, K.W., (2006). Gathering Spaces: Designing places for adolescents, Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University. Master of Landscape Architecture.
- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A.F., (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü, The Role Of Leisure Time Activities On The Concept Related To The Psycho - Social Development Of The Youth. Ege Tıp Dergisi, 44, 3, 173 - 177.
- Caputo, V., (1995). Anthropology's silent 'others'. In Amit-Talai, V. and Wulff, H., editors, Youth cultures: a cross cultural perspective, London: Routledge, 19-42.
- Checkoway, B.,(1992). Young People Creating Community Change, Center for The Study of Youth Policy, School of Social Work, Ann Arbor, Michigan, The University Of Michigan.
- Crow, L. D., ve Crow, A. (1956). Adolescent development and adjustment.
- Driskell, D., (2002). Creating Better Cities With Children And Youth. Unesco.
- Düzenli T., Mumcu S., ve Özdemir Işık B., (2016a). Gençlerin İhtiyaçlarına Bağlı Olarak Kampus Açık Mekan Tasarımı", İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, 6, 121-130.
- Düzenli T., Mumcu, S.,Yılmaz S., ve Özbilen A., (2012). Analyzing Youth's Activity Patterns in Campus Open Spaces Depending on Their Personal and Social Needs, Journal of Adult Development 19(4):201-214.
- Düzenli T., Yılmaz S. ve Var M. (2016b). Gençlere yönelik peyzaj tasarımı: trabzon haluk ulusoy spor tesisleri, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 6, No.14, 1-15.
- Düzenli, T., Alpak, E.M., ve Özbilen, A. (2017a). Gençlerin kampüs açık mekân kullanımına mekânsal özelliklerin etkisi: KTÜ Kanuni Kampüsü örneği. Journal of Human Sciences, 14(3), 2417-2435.
- Düzenli, T., Bayramoğlu, E. ve Özbilen, A. (2010). Needs and preferences of adolescent in open urban spaces. Scientific Research and Essay 5(2):201-216.
- Düzenli, T., Mumcu S. ve Akyol, D. (2017b). Üniversite kampüsü açık mekânlarının gençler tarafından kullanım amaçlarının belirlenmesi, The Journal of International Social Research, 10,766-772.
- Elkind, D., (1999). Çocuk ve Toplum (çev. D. Öngen; yay. B. Onur). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Erickson E., (1959). Identity and Life Cycle. Psychological Issues, 1, 1-171.
- Erickson E., 1968. Identity, Youth and Crisis. New York, Norton.
- Francis, M. ve Lorenzo, R., (2002). Seven Realms Of Children's Participation. Journal of Environmental Psychology, 22, 1-2, 157-169.
- Günel, B. ve Esin, N., (2007). İnsan-Mekân İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-Sosyal Kalitenin İrdelenmesi. İTÜ Dergisi/a, Mimarlık-Planlama-Tasarım Serisi, 6, 1, 19-30.
- Hall, D.G., (1904). Semantic Constraints on World Learning: Proper Names and Adjectives, Child Development, 65, 1299-1317.- Rice, P.F.,1997, Child and Adolescent Development, New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Hartig, T., Mang, M., ve Evans, G.W., (1991). Restorative effects of natural environment experience. Environment and Behavior, 23, 3-26.
- Hartup, W.W., (1992). Having Friends, Making Friends and Keeping Friends: Relationships as Educational Contexts. ERIC Digest ED345854.
- Havighurst, R.J., (1972). Developmental Tasks and Education (3rd Edition), New York: David Mc Cay.
- Hendry, L., Shucksmith, J., Love, J.G. ve Glendinning, A., (1993). Young people's leisure and lifestyles., Routledge, London.
- Kaplan, R. ve Kaplan, S., (1989). The Experience of Nature: A Psychological Perspective. New York: Cambridge University Press.
- Kaplan, S. ve Talbot, J.F., (1983). Psychological benefits of a wilderness experience. In Behavior and the Natural Environment.I. Altman and J.F.Wohlwill, eds. New York: Plenum, 163-203.
- Kaplan, S., (1995). The Restorative Benefits of Nature: Toward an Integrative Framework. Journal of Environmental Psychology, 15, 169-182.

- Karman, M.A. ve Apaydın, H., (2006). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları. KSÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7, 93 -123.
- Kerr J.H. ve Tacon, P., (1999). Psychological responses to different types of locations and activities. Journal of Environmental Psychology 19, 287–294.
- Korpela, K. ve Hartig, T., (1996). Restorative Qualities of Favorite Places. Journal of Environmental Psychology, 16, 221-233.
- Kulaksızoğlu, A.,(1998). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Larson, R. ve Richards, M., (1994). Introduction: The Changing Life Space of Early Adolescence. Journal of Youth and Adolescence, 18, 6, 501-509.
- Liaudet, J. C., (1999). Dolto Gözüyle Çocuk Yetiştirme, Günel Yayıncılık.
- Lynch, K., (1977). Growing in up in Cities: Studies of the Spacial Environment of Adolescence. Cambridge, MA: MIT Press.
- Mahoney, J.L., (2000). School Extracurricular Activity Participation as a Moderator in the Development of Antisocial Patterns. Child Development, 71, 502-516.
- Marcia, J.E., (1966). Development and Validation of Ego Identity Status. Journal of Personality and Social Psychology, 3, 5, 551-558.
- Mc Avoy, L., (2001). Outdoors for Everyone: Opportunities That Include People With Disabilities. Parks and Recreation, 36, 8, 24-36.
- Mussen, P. H., Conger, J. J., Kagan, J., Aramburo, F. G., ve Iñesta, E. R. (1973). Desarrollo de la personalidad en el niño. Trillas.
- Offer, D.I., Ostrov, E., Howard, K.I. ve Atkinson, R.,(1990). Normality and Adolescence. Psychiatric Clinics of North America, 13, 3, 377-388.
- Owens, P.E., (1994). Teen Places in Sunshine, Australia: Then and Now, Landscape Architecture Department of Environmental Design, University of California. Children's Environments, 11, 4.
- Piko B.F. ve Vazsonyi, A.T., (2004). Leisure Activities and Problem Behaviours Among Hungarian Youth, Journal of Adolescence. 27, 717-73.
- Roberts, K. ve Parsell, G. (1994). Youth Cultures in Britain: the Middle Class Take-over. Leisure Studies, 13, 33-48.
- Roberts, R. E., Phinney, J. S., Masse, L. C., Chen, Y. R., Roberts, C. R. ve Romero, A., (1999). The Structure of Ethnic Identity of Young Adolescents From Diverse Ethnocultural Groups. Journal of Early Adolescence, 19, 301-322.
- Staats, H., Gatersleben, B. ve Hartig, T., (1997). Change in Mood As a Ffunction of Environmental Design: Arousal and Pleasure on a Simulated Forest Hike. Journal of Environmental Psychology, 17, 283-300.
- Steinberg L., (2007). Ergenlik-Adolescence, İmge Kitabevi, Ankara.
- Şemin, R.U., (1992). Gençlik Psikolojisi, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Ulrich, R., (1991). Stress Recovery During Exposure to Natural and Urban Environments. Journal of Environmental Psychology, 11, 201-230.
- Utne, E., (1994). Are You Grown-Up Yet? Utne Reader, 64, 2.
- Versteeg, E., (2003). Planning And Design of Open Space To Promote Adolescent Development, Master of Landscape Architecture, The University of Guelph.
- West, P. ve Sweeting, H., (1996). Nae Job, Nae Future: Young People and Health in a Context of Unemployment, Health & Social Care in the Community, 4, 50-62.
- Witt, P.A., (1992). Factor stability of leisure behavior for high school age youth in three communities. Journal of Leisure Research, 3, 213–219.
- Yahaya M.K., (2003). Determinants of Youth Participation in Change Programmes in Rural Nigeria, Antropologist, 5, 3, 101-106.